



WWF

MAGAZIN

2014/1

A kiadvány a Földművelésügyi
Minisztérium Zöld Forrás pro-
gramja támogatásával készült.



FÖLDMŰVELÉSÜGYI
MINISZTERIUM



Élővilágunk kulcsa:
Egészséges vizek és erdők

Húsz éve a hazai élőhelyekért 



Miért van szükség az ordasra?



A farkas nagyragadozóként egyensúlyban tartja az erdő egészséges működését.

A WWF munkájával azon dolgozik, hogy erdeink megfelelő állapotban legyenek, és a kutya vad őse is háborítatlanul élhessen.

Támogasd a WWF élőhelyvédelmi munkáját és a farkasok védelmét, fogadj örökbe egyet!

wwf.hu/farkas



Foto: Sergey Goshkov, WWF

KÖSZÖNTŐ

KEDVES OLVASÓ!

Odafigyelsz arra, hogy erdeinket és vizeinket látogatva ne tegyél kárt a természeti kincsekben? Hogy ne háborgasd a még megőrzött hazai vadonok lakóit? Hogy ne furdózz és ne rakj tüzet olyan élőhelyeken, ahol az nem megengedett?

Apróságoknak tűnhet, de a hazai állat-és növényvilág számára az életet jelenti, ha például motorcsónak helyett kajakkal vagy kenuval közlekedünk, vagy ha csendes léptekkel kirándulunk a kijelölt turistaútvonalakon.

Mindannyiunk közös feladata, hogy megóvjuk a még fennmaradt hazai vadonokat a következő generációknak, és átadjuk nekik a természet szeretetének kivételes érzését!

Magazinunkat olvasva megismerheted, milyen csodák várnak országunk és régióink határain belül, jótanácsaink pedig segítenek megvédeni azokat.

Fáth Ákos,
a WWF Magyarország igazgatója



Foto: Novák László, Jégmedve

TARTALOMJEGYZÉK

Hírek	4.	Interjú	18.
Új esély előtt a vízi paradicsom	5.	Ismerd meg a Dunát!	20.
Vadonok és nemzeti parkok	9.	Hogyan tehető zöldebbé az autózás?	21.
Európa legnagyobb ősbükkösében	13.	Ajánló	22.
Teret a folyónak!	15.		



Impresszum

Szerkesztők: Antal Alexa, Molnár-Baji Éva

Címlapfotó: Isotti Cambone, WWF-Canon – Vidra

Közreműködők: Gálhidy László, Gruber Tamás, Kerpely Klára, Szilvási László

További információ: wwf.hu, facebook.com/wwfhungary



MEGMENEKÜL A NORMAFA?

A Normafa nem csak Budapest országosan ismert kilátóhelye, ahonnan nagyszerű kirándulások tehetők, de természeti értékei is páratlanok. Idős erdők és ritka virágokkal, lepkefajokkal tarkított gyepek maradtak itt fenn. Méltán része a Budai Tájvédelmi Körzetnek, sőt az Európai Unió Natura 2000 hálózatának is. Látogatottsága miatt azonban időről időre drasztikus fejlesztések tervei látnak napvilágot. A tavalyi év során komolyra fordultak az események, egy sí- és szabadidőközpont előkészítése kezdődött meg. Szerencsére több civil szervezet is megszólalt az ügyben. A WWF egy önkéntesekből álló csapat segítségével tanulmányt készített, amelyben a Normafa környékének legkülönlegesebb természeti értékeire hívtuk fel a figyelmet: a hatalmas, idős fákra. A sok egyeztetés, szakmai cikk és terepbejárás eredménye, hogy mára a területet kezelő önkormányzat is félretette a síközpont kialakításának terveit, és helyette a természeti értékeket megőrző, „szelíd” fejlesztéseket, terület-rehabilitációt állította a középpontba. Reméljük, hogy sikeres lesz a megvalósítás!

NEM LESZ OLAJFÚRÁS A VIRUNGÁBAN!

Világszerte ünnepeljük minden idők eddigi legnagyobb természetvédelmi sikerét, miszerint a SOCO brit olajvállalat idén június 11-én bejelentette, hogy befejezi a Virunga Nemzeti Park területén végzett tevékenységét, és ezentúl valamennyi UNESCO Világörökségi területet tiszteletben tart.

Több mint egy éve kezdtünk világszerte kampányolni azért, hogy az olajvállalatot kiszorítsuk az Afrikában 1925-ben elsőként alapított nemzeti parkból. „Ez nem csak a Föld győzelme, hanem az előremutató üzletpolitikai szemléletváltásé is. Ezt a sikert a kongói kormány tisztviselői és aktivistái érték el, valamint mindazok a tömegek, akik világszerte csatlakoztak a Virungáért folytatott harchoz.” – nyilatkozta a nemzetközi főigazgatónk, Marco Lambertini.

Az OECD-nek benyújtott panaszunk után a SOCO kivonul a Virunga területéről. A Virunga Nemzeti Park olyan ritka fajoknak ad otthont, mint a veszélyeztetett hegyi gorilla, az okapi és az erdei elefánt. Emellett több mint 50 000 családnak biztosít megélhetést. Tanulmányunk szerint a park több mint évi 400 millió dollár jövedelmet biztosíthatna ökoturizmuson és halászaton keresztül az ott élő helyi közösségeknek.



Foto: Jaburson, WWF-Canon

ÚJ ESÉLY ELŐTT A VÍZI PARADICSOM

A Duna, a Dráva és a Mura folyók vidéke páratlan élővilágnak ad otthont. Ennek a földi paradicsomnak még ma is vannak érintetlen helyei, ahol az élővilág háborítatlanul töltheti napjait. Ezt az idilli állapotot azonban veszély fenyegeti! A folyószabályozások és vízerőmű-építési tervek miatt élőhelyek kerülhetnek veszélybe. Számos más civil szervezettel karöltve azon fáradozunk, hogy ez ne történhessen meg, és egy öt országon átnyúló bioszféra rezervátum keretében óvjuk meg az elfeledett éden kincseit.

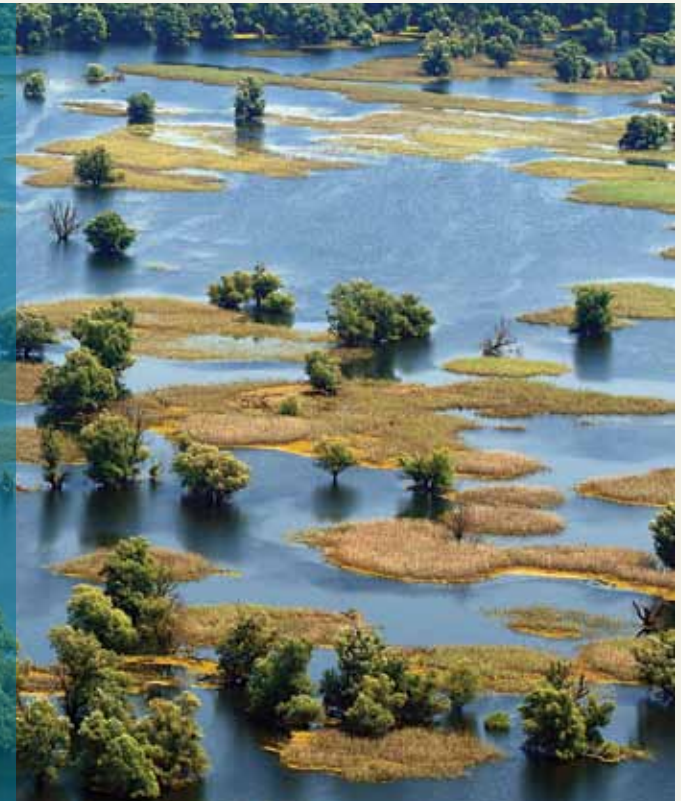


Foto: Mario Rumic

A Dráva hazánk egyik kevésbé ismert folyója, holott hosszát és vízhozamát tekintve több figyelmet érdemelne. Leginkább vadregényes vízpartjáról, viszonylagos érintetlenségéről és kimagaslóan jó vízminőségéről ismert. A Dráva Olaszországban ered, Ausztrián és Szlovénián áthaladva éri el Horvátországot, ökológiailag legértékesebb, szinte szabályozatlan szakaszai pedig épp ott vannak, ahol Horvátország és Magyarország között az államhatárt képezi. A Dráva legjelentősebb mellékfolyója a Mura, mely Ausztriában ered, Szlovénián keresztül éri el Magyarországot, és Órtilosnál egyesül déli határfolyónkkal. A Dráva Horvátországban, Eszék közelében ömlik a Dunába, egyik legnagyobb jobb parti mellékfolyójaként. Ez a három folyó Európa egyik legegységesebb összefüggő folyóhálózatát alkotja, és az érintett országok terve szerint hamarosan Mura-Dráva-Duna Határokon Átnyúló UNESCO Bioszféra Rezervátumként kerül védelem alá. Az öt országban több mint 800

ezer hektárra kiterjedő terület természeti és kulturális szempontból is kiemelkedő értékeket hordoz és szimbolizálja azok egységét.

VESZÉLY A LÁTHATÁRON

A Mura, a Dráva és a Duna egyedi természeti értékei az ártéri erdők és a folyók kavics- és homokzátonyai, melyek a rétisások és a fekete gólyák fészkelőhelyei vagy éppen a lilék és a csérek által kedvelt élőhelyek. A meredek partfalakban partifecskék és gyurgyalagok találnak ideális fészkelőhelyre. A folyók mellékágai és holtágai a vadon utolsó menedékei gazdag növényvilágukkal és halak számára alkalmas szaporodóhelyekkel. Ezek az élőhelyek azonban veszélyben vannak. Ellentmondásos kezelési gyakorlat, mint például a természetes folyószakaszok



további szabályozása, kavics és homok kitermelése, és új vízerőművek építése fenyegeti a terület ökológiai egységét, biológiai sokféleségét és természeti erőforrásait.

A korábbi években a kavicskitermelés okozta a legnagyobb veszélyt. A Dráván és a Murán egyaránt előfordult közvetlenül a mederből zajló bányászat. Hazánkban 2011 óta tilos a kavicskitermelés a Drávából, Horvátországban viszont a jogszabályok ezt jelenleg is lehetővé teszik. A két ország civil természetvédelmi szervei folyamatos küzdelmet vívnak ez ellen, és ennek keretében tartják fenn az úgynevezett Dráva-figyelő Hálózatot. A területet jól ismerő szakértők rendszeresen járják a folyót, hogy azonnal észrevegyék, ha rendellenes beavatkozás vagy engedély nélküli munka zajlik a Dráva több mint 200 km-es horvátországi szakaszán. A Duna, a Dráva és a Mura esetében szinte kézzelfogható, hogy a folyószabályozások és vízerőmű-építések pusztító hatással vannak a környezetre: kimélyülnek a folyómedrek,

megszűnik a kapcsolat a mellékágakkal, kiszáradnak a mocsarak és az ártéri erdők, megsemmisülnek a természetes folyami élőhelyek, veszélybe kerülnek a védett fajok. Az elmúlt években leginkább a drávai partifecske-állomány csökkenése a figyelmeztető jel.

ZÖLD ÚT A BIOSZFÉRA REZERVÁTUMNAK

A határokat nem ismerő természeti értékek megőrzése átgondolt természetvédelmi kezelést igényel. Ezt szolgálja a határokon átnyúló UNESCO bioszféra rezervátum létrehozásáról szóló javaslat. Megalapítása után a folyami ökoszisztémák kezelésére fenntartható módon és közös elvek alapján lesz lehetőség, a világon először öt országra kiterjedő területen.

Az első eredmények már megszülettek, és 2012 nyarán Magyarország és Horvátország nevezését az UNESCO elfogadta.



A KÖZÖS CÉL ÖSSZEKOVÁCSOLTA A CIVIL SZERVEZETEKET



A kijelölt több mint 630.000 hektáros területből 235 ezer hektár fekszik Magyarországon és közel 400 ezer hektár Horvátországban. A horvátországi jelölésnek azért van különös jelentősége, mert néhány évvel ezelőtt még egyáltalán nem volt természetvédelmi terület a Dráva horvát oldalán. A jelölés elfogadása óta évente két alkalommal találkoznak a két ország természetvédelmi szakemberei, hogy a folyó partján zajló tevékenységek összehangolása megkezdődjön. További területek kijelölésében Szerbia és Szlovénia áll a legjobban. A változatos területhasználat és az érdekek összeegyeztetése miatt lehetnek nehézségek, de az országok elkötelezettsége valószínűleg átlendíti ezen a folyamatot.

A közös cél szinte példa nélkül kovácsolta össze a térségben dolgozó civil szervezeteket. Magyarországon rajtuk kívül a Dráva Szövetség, horvát oldalon a Zelena Akcija a Dravska Liga és a horvát WWF iroda, Szlovéniában a Birdlife helyi szervezete, Szerbiában vajdasági civil természetvédők, Ausztriában pedig a WWF Ausztria vesz részt a civil koalíció munkájában.



MIT JELENT A BIOSZFÉRA REZERVÁTUM?

Az angolból átvett név sokakat megzavarhat annak értelmezésében, hogy mi rejlik a fogalom mögött. A rezervátum szigorú hangzása ellenére ugyanis néhol lazább kööttségeket ír elő, mint más természetvédelmi területek. A bioszféra rezervátumoknak három alapvető funkciójuk van: az ökoszisztéma megőrzése, a régió fejlesztése társadalmilag-gazdaságilag és ökológiailag fenntartható módon, illetve az oktatás, a kutatás és a természetvédelmi monitorozás ösztönzése. A területeket nemzeti kormányok jelölik ki és a jelöléseket az ENSZ fogadja el. Az UNESCO 1970-ben indított „Ember és a bioszféra” (MAB) programja keretében eddig már 536 bioszféra rezervátumot alapítottak a világ több mint 100 országában. Ezek közül a mostani lehet az első, amelyik öt országra terjed ki.

TIPPEK

Gruber Tamás

HOGYAN ÓVD MEG TERMÉSZETI KINCSEINKET? 🐾

- Ha vízpartra látogatsz, figyelj arra, hogy a folyópartok között nagyon sok a védett természeti terület. Csak olyan helyen fürdőzz, amely nem védett!
- A kenuzás és a kajakozás közkedvelt sportok, és nem zavarják a természeti értékeket. Bármilyen motorizált jármű viszont a pihenni vágyókat és a vízpart élővilágát is zavarja. Ha teheted, Te is kenuval vagy kajakkal szállj vízre!
- A vízitúra népszerű nyári időtöltés, de több olyan folyónk van, ahol ez a szabadidős tevékenység engedélyhez kötött. Ilyen például a Mura vagy a Dráva. Vízitúra szervezése előtt mindig érdeklődj, hogy milyen engedélyekre van szükség!
- A vízpartokon nagyon sok szemét halmozódik fel. Sokszor az árvizek szállítják a szemetet a folyók felső szakaszáról, mert a magas vízállás mindent képes megmozdítani, ami az ártéren található. Ez a szomorú látvány csak akkor fog végleg eltűnni, ha senki sem szemetel a folyópartokon.
- A vízpartok legkönnyebben megfigyelhető állatai a madarak. Bárkinek, aki vízpartra látogat, érdemes magával vinnie távcsövet és madárhatározót. Az ártéri erdőkben élő madarak azonban sok esetben nagyon félénk természetűek. Tavasszal, a fészkelési időben ne barangolj védett természeti területeken! Figyelj arra, hogy ne ijeszd el tollas barátainkat!
- Folyóinkat a szárazföld felől is érdemes meglátogatni. Egyre több vízparti tanösvényt avatnak fel, melyeket főképp tavasszal érdemes felkeresni, amikor leginkább pompáznak ezek az élőhelyek.
- A nyári és őszi vízpartok egyik riasztó jelensége a hihetetlen mennyiségű szúnyog. Valóban képesek megkeseríteni az emberek életét, a szúnyogirtás azonban nemcsak a szúnyogokat, hanem más rovarokat is képes elpusztítani. Legyél tisztában a szúnyogirtás veszélyeivel is!
- Folyóink és patakjaink partján egyre több hód jelenik meg. Rágásnyomaikat könnyű felismerni, de vadon élő hódot nagyon ritkán lehet látni. Ha rágásnyommal találkozol, értesítsd erről a WWF Magyarországot, hogy bővíthessük a hódmegfigyelések adatbázisát.

VADONOK ÉS NEMZETI PARKOK

A világ legrangosabb nemzeti parkjaiban háborítatlanul élnek a növények és az állatok – legalábbis területük azon részén, amelyet igyekeznek vadonként megőrizni. Magyarországon miért nincsenek ilyen nemzeti parkok?

Foto: Gálmay László



Az első nemzeti parkot, a Yellowstone-t csaknem százötven éve, 1872-ben hozták létre az Egyesült Államokban. A méltán híressé vált tájon e dátumtól fogva kizárólag a természeti értékek megőrzése a fő cél. Erdeiben nincs fakitermelés, a park füves pusztáit nem az autók kerekei, hanem bölények patái tapossák. Észak-Amerikában és a világ nagy részén ilyen egy nemzeti park. Európában, ahol a sűrű településhálózat miatt nehéz a természet bármely darabját valóban érintetlenül hagyni, nem ennyire egyszerű az élővilág megőrzése. Sok országban olyan nemzeti parkokat hoztak létre, amelyekben továbbra is fennmaradhatott a hagyományos tájhasználat, néhol akár a nagyüzemi jellegű gazdálkodás is. Ezt a felfogást tükrözik a magyarországi nemzeti parkok is. Mentségül szolgáljon, hogy efféle „engedékenység” nélkül kontinensünkön sok esetben nem lehetett volna nemzeti parkot alapítani. A szakmai érvek közül pedig valóban el kell fogadnunk, hogy számos élőhelytípust – főként a réteket, legelőket – ma már szinte kizárólag a tájhasználat tart fenn; e nélkül beerdősülnének. De mi a helyzet az Európa szerte legtöbb faj otthonául szolgáló erdőkkel?

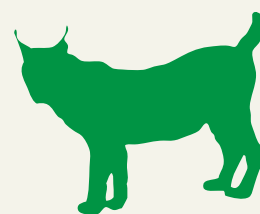
Az erdők esetében más a helyzet, mint a réteken, legelőkön. Az erdők fennmaradnak maguktól, sőt minél inkább magukra hagyják őket, élőviláguk annál gazdagabbá válik. Hogy lehet ez? Minél

háborítatlanabb, „vadonszerűbb” egy erdő, annál több idős és holtfa van benne, és annál több a szélöntés, esetleg leégett folt. Szerkezete egyre bonyolultabbá válik, míg nem eléri az őserdőkre jellemző „külsőalakot”. A folyamat a száraz tölgyesekben évszázadokig is eltarthat, de az ártéri erdőkben akár néhány évtized is elegendő lehet. Mivel az erdei állatok, növények és gombák az eredeti, változatos erdőkben alakultak ki az évmilliók során, ezért leginkább az ehhez hasonló élőhelyeken találunk maguknak otthont. Ahol van elég holtfa, ott sok gomba nő. Az idős fában kialakult odúk madaraknak, kisemlősöknek nyújtanak menedéket. A kidőlt fák tisztásain gyümölcsöt termő bokrok nőnek, a virágokon rovarok tanyáznak, ami bőséges táplálékforrás sok más faj számára. Ehhez képest a gazdasági erdők sivár élőhelyek. Bár a legtöbb erdei növény és állat eltengődik bennük vagy a szélükön, az életteli természetes erdők világát éppen csak felidézük. Idővel egyre több faj eltűnik a gazdasági erdőkből, vagy úgy megritkul, hogy valójában már nem játszik szerepet az életközösségben. Sajnos nemzeti parki erdeinknek döntő hányadán mégis fát termelünk, vágásterületeket hozunk létre, durván beavatkozva ezzel a védett erdők működésébe. Igaz, hogy a beavatkozás immár több száz éve tart, a védettség néhol csak néhány évtizedes. Ettől azonban az ellentmondás még fennáll. Amit védetté, esetleg fokozottan védetté nyilvánítottunk, ott törvény szerint is a természeti értékek védelmének kellene elsőbbséget adnunk.

2011 őszén értesültünk először arról, hogy a Duna-Ipoly Nemzeti Park területén található Csarna-völgyben annak ellenére is fakitermelés készül, hogy a terület fokozottan védett, sőt az ország legnagyobb olyan erdeje, amelyben már évtizedek óta nem történt fahasználat. Olyan fajoknak biztosít otthont, mint a hiúz, a fekete gólya vagy a parlagi sas, továbbá a Börzsöny szalamandráinak harmada is itt él. A fakitermelés megakadályozásának érdekében először hivatalos levelet írtunk, aminek nem lett következménye. Szerencsére a nemzeti park ellenezte az állami erdőgazdaság szándékait, és a hatóságok álláspontja is megoszlott. Mivel ebben a helyzetben már csak a miniszter dönthetett, mi is akcióba léptünk, és petíciót írtunk a Csarna-



**BÁR 1996 ÓTA
TÖRVÉNY ÍRJA ELŐ,
MAGYARORSZÁGON
ENNEK ELLENÉRE
NINCSENEK IGAZÁN
HÁBORÍTATLAN
TERÜLETEK**



völgy megvédése érdekében. Nagy örömünkre szolgált, hogy több ezer magánszemély és számtalan intézmény állt ki a völgy védelme mellett, aminek eredményeképpen felfüggesztették a fakitermelés tervét. Hogy az ügyet továbbvigyük, egy parlamenti képviselő segítségével ismét a minisztériumhoz fordultunk, ráirányítva a figyelmet a Csarna-völgy kapcsán megmutatkozó országos problémára: nincsenek Magyarországon háborítatlan övezetek, még a nemzeti parkok fokozottan védett területei sem ilyenek! Pedig a természetvédelemről szóló törvény már 1996 óta előírja, hogy létre kell hozni a nemzeti parki övezeteket – köztük a vadonként fenntartandó ún. „természeti övezetet” is. Felvetésünk nyomán a Vidékfejlesztési Minisztérium egy munkacsoportot hozott létre, amelyben valamennyi nemzeti park szakemberei és mi is részt vettünk. Kialakítottuk azokat az alapelveket, amelyek segítségével létrehozhatók az övezetek, különös tekintettel a háborítatlan „vadonokra”. Az alapelvek mentén a nemzeti parkok egyeztettek a helyi erdőgazdaságokkal, amelyek többsége immár támogatja a koncepciót. Sajnos az övezetek egyelőre nem kerültek rá a térképekre – ennek még számos technikai-adminisztrációs akadálya van, de reméljük, hogy az idei év végéig ezeket sikerül elhárítani.

Hogy milyenek lesznek ezek a vadonok? Még ne képzeljünk kiterjedt, romantikus, vadregényes tájat magunk elé, hiszen kicsi erdőterületekről van szó, ahol egyelőre csak az erdőgazdálkodás szűnne meg. A turistautak többsége



megmaradna, és a nagyragadozók sem bukkannának fel bennük nagyobb eséllyel, mint máshol. A vadonok mégis különleges élménnyel ajándékozzák meg a természetjárót: egy idő után láthatóvá válik ugyanis a természet szabad alkotása. Ausztriában, a Kalkalpen Nemzeti Parkban sok ezer hektáron láthatjuk, hogy milyen a természetesen működő erdő, mennyi különleges állat és növény paradicsomává válhat néhány évtized alatt. Reméljük, hogy ez juthat osztályrészül hazánkban a Csarna-völgynek, a Bükk-fennsíkknak, néhány dunai szigetnek vagy a Hortobágy pusztáinak is. De nem csak e tájak élővilága kaphat új esélyt, hanem a természettel az ősi kapcsolatot kereső ember is – hiszen olyan természetes tájakat kereshet fel, amiről eddig mindannyian úgy tudtuk, hogy Magyarországon már hiába keresnénk.

Gálhidly László

TIPPEK

HOGYAN ÓVD MEG TERMÉSZETI KINCSEINKET? 🐾

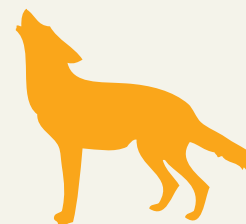
- Tiszteld az erdő élővilágát, ezért ne csapj akkora zajt, ami megzavarja az erdei vadak életét. Rádióműsort, zenét ne az erdőben hallgass!
- A technikai sportok – így a terepmotorozás, kvadozás – különösen ártanak a természetnek. A rendkívüli zaj és károsanyag-kibocsátás mellett komoly eróziót okoznak az utakon, patakok medrében, hegyoldalokon. Csak a kijelölt pályákat használd ilyesmire! Az igazi erdei sport azonban a hosszú távú gyaloglás, esetleg futás, ami nem árt az élővilágnak.
- Tűzet csak a kijelölt tűzrakóhelynél gyújts; ott is csak tilalmi időn kívül! Az erdőtűzek túlnyomó részét az emberi gondatlanság okozza.
- A kutya gyakran megkergeti, esetenként megsebesítheti a vadat, a kisebb állatokat – madárfiókákat, gyíkokat stb. –, és útközben akár el is pusztíthatja őket. Kutyát ezért védett területen mindig pórázon vezess, illetve kapjon olyan kiképzést, amely lehetővé teszi az azonnali visszahívást. (A kóbor ebeket a vadászok kötelesek kilőni!)
- Ne szemetelj! A szemét káros anyagokat juttat a talajba, esetenként megbetegítheti az állatokat, ha elfogyasztják. Emellett rendkívül kiábrándító látvány, ha szemetelünk: nem csak az erdőt, de embertársainkat sem tiszteljük.
- Ne szedj virágot! Az erdei virágok általában hamar elhervadnak, sok közülük védett, ezek leszedése esetenként bűncselekménynek is minősülhet. Állatokat se gyűjts, élőhelyükről kiszakítva hamar elpusztulnak. Ne károsítsd az élővilágot – legjobb, ha csak szép fotókat viszel haza a kirándulásról!
- Védett területeken mindig maradj az utakon! Így biztos lehetsz benne, hogy semmiben sem teszel kárt, és az úti célotat is könnyebben elérheted. Magas hegyekben, ahol ritka az úthálózat, ez fokozottan igaz: aki nem akar eltévedni és az éjszakát a vadonban tölteni, maradjon az úton!
- Az a legjobb, ha a vadon élő állatokat tisztas távolságból szemléled! A túl szelíd példányok betegek is lehetnek. A vaddisznóval légy óvatos, könnyen támad! Ha esetleg medvét látsz, ne közelíts, ne vedd fel a szemkontaktust, nyugodtan, lassan hátrálj!
- Öltözködj természethez illően! Legyen nálad megfelelő mennyiségű étel és folyadék! Különleges helyszínekről előbb szerezz információkat! Tudd, milyen élővilágra, milyen terepre számíts! Ismerd meg a közlekedési lehetőségeket! Ha felkészült vagy, jól meg tudsz majd felelni a természetjárás kihívásainak, és elkerülheted a baleseteket.

EURÓPA LEGNAGYOBB ŐSBÜKKÖSÉBEN

Kárpátalja hegyei között találjuk Európa legnagyobb érintetlen bükkerdejét. A jelenleg szigorúan őrzött bioszféra rezervátumban megcsodálhatjuk az érintetlen természet igazi arcát, ahol az évszázados fák között ma is medvék barangolnak.



Foto: Gálhidly László



**AZ UTOLSÓ
FENNMARADT
EURÓPAI
VADONOK
EGYIKÉBEN
JÁRTUNK**

Kárpátalja egyik kisvárosának főterén állunk vadbiológus kollégámmal, és ismerkedünk a látvánnyal. A néhol monarchiás hangulatú, de sok faházzal is rendelkező utcák között a gyalogosforgalom részint acélsodronyból és deszkákból készült függőhidakon zajlik, melyek több helyen összekötik a fehéren habzó Tisza két partját. A településnek csodálatos háttérrel ad a sötétlő hegyek koszorúja, a lejtőkön teraszosan kialakított, harsány-világoszöld legelőkkel. A magyarok által is lakott Rahóban vagyunk. Itt található a Kárpátok Bioszféra Rezervátum központja, amelyet 1968-ban hoztak létre Ukrajna e félreeső sarkában. Mostani úti célunk, az Uholka őserdő szintén a Kárpátok Bioszféra Rezervátumhoz tartozik: a Kraszna-havas déli, Tiszára néző lejtőin terül el 400-1350 m tengerszint feletti magasságban. A Rezervátum által kezelt erdő 10.400 hektár, amelynek ún. magterülete mintegy 8.800 hektár érintetlen őserdőt foglal magába. Bár ez az alig 9 x 10 km-es kiterjedésű erdő nem mondható nagynak, mégis Európa legnagyobb bükkös őserdeje. Ennyi maradt kontinensünkön...

Az uholkai őserdő a folyamatosan permetező esőben harsogó zöld, kirobbanó formáját mutatja. A keskeny ösvény néha jókora méretű fák között visz. Vadbiológus kollégám szerint a hazai erdőkhöz viszonyítva szokatlanul egészséges aljnövényzetben haladunk, ami itt alighanem a nagytestű növényevőket – szarvasokat, őzeket – kordában tartó medve-, farkas- és hiúzállománynak köszönhető. Gyakori itt a máshol rendkívül megritkult vadmacska és nyérc is, valamint az olyan nagytermetű erdei madarak, mint a fekete

golya vagy az uhu. Őserdő-specialistának számít valamennyi harkály és egy sor denevérfaj, amelyek az idős, odvas fákhöz kötődnek. A növényfajok között szintén számos ritkaság megtalálható. Az erdő részletes erdőökológiai felmérésére svájci szakmai irányítással 2010-ben került sor. Az eredmények közül érdemes megemlíteni, hogy az erdő fáit 97%-ban a bükk képviseli, a többi tizenöt fafaj mindössze 3%-ban fordul elő. A 80 cm-nél nagyobb átmérővel rendelkező, idős fákból hektáronként átlagosan 10 db



Foto: Gálhidny László

található. Koruk meghaladhatja a 300 évet is. A legvastagabb megmért bükk 140 cm átmérőjű, míg a legmagasabb eléri az 53 m-t. A fatömeg több mint 20%-át az álló és fekvő holtfák teszik ki. Ezek határozzák meg az őserdők igazi karakterét. (Egy szlovák kollégám szerint méretes holtfa szerepeltetése nélkül nem igazán lehet őserdőről jó fotót készíteni.)

A társaság egyik legszínesebb egyénisége egy tekintélyes német professzor, Vilm szigetéről. Egy beszélgetésünk alkalmával a földrészünk képmutató hozzáállását elemzi: „Kárhozzátjuk a trópusi országokat, miközben Európában alig teszünk valamit az őserdők megőrzéséért.”

Érdemes tudnunk, hogy Közép-Európa őserdeinek jelentős része a történelmi Magyarország területén maradt fenn. Fuchs Frigyes felvidéki erdész tollából már a 19. sz. közepén részletes leírásokat olvashatunk a kárpáti őserdők elhelyezkedéséről, tulajdonságairól, sőt eszmei értékéről is. Becslései szerint az akkori Magyarországon mintegy 575.000 hektár őserdő lehetett, a korabeli erdőterület kilenced része. A mai Magyarországon egyedül a Kékes északi oldalán található, alig 55 hektáros erdőrezervátumot tartják e megnevezésre méltónak a szakemberek.

Gálhidny László

**A 8.800
HEKTÁROS
ÉRINTETLEN ŐSERDŐ
97 SZÁZALÉKA
BÜKKÖS**



TERET A FOLYÓNAK!

Az árvizek mindig is hozzátartoztak a természeti tájak életéhez. Az élővilág messzemenően alkalmazkodott az időszakosan visszatérő, különböző mértékű áradásokhoz az egész világon, így a Kárpát-medencében is. A kiáradó víz tápanyag-utánpótlást jelent a talajnak, a friss vízutánpótlás pedig elengedhetetlen bizonyos élőhely típusok egészséges működéséhez. Ilyenek a folyók közelében található láp- és ligeterdők, láprétek, mocsárrétek vagy a lefűződő holtágak.



Foto: WWF-Magyarország

**A 19. SZÁZADI
FOLYÓSZABÁLYOZÁSOKIG MAGYARORSZÁGON MINDEN ÉVBEN HATALMAS TERÜLETEKET ÖNTÖTT EL AZ ÁR, AMI HOZZÁJÁRULT AZ EGÉSZSÉGES ÁRTEREKHEZ**

Árhullámok levonulásakor a vízparti növényzet megújul. A kialakuló időszakos vízfelületek rovarok, halak, kételtűek számára teremtenek élő- és szaporodóhelyeket, és a környező tájak élővilága számára táplálékforrást hoznak. Bár árvízkor néhány faj egyedei (őzek, szarvasok, vaddisznók) bajba kerülhetnek, összességében ezek az állatok jó úszók, és nem az árhullám veszélyes számukra, hanem az, ha úszás közben akadályba ütköznek.

Magyarország a 19. századi folyószabályozásokig hatalmas olyan területekkel rendelkezett, amelyeket az év bizonyos időszakaiban rendszeresen elárasztottak a folyók árhullámai. Ekkoriban a települések és az emberi javak jelentős része olyan, viszonylag magas helyen feküdt, amit az árhullámok nem értek el. A folyószabályozások, az egykori árterek lecsapolása, a folyók árvízvédelmi töltések közé szorítása a vizes területek élővilágának beszűküléséhez vezetett, biológiai sokféleségük lecsökkent. Ma már csak rendkívüli áradások idején pezsdül fel az egykor gazdagabb élővilág. A vízutánpótlás ekkor megadja a lehetőséget számukra a hosszú, forró nyári hónapok túléléséhez. Az árvizek elleni védekezést társadalmi igények hívták életre. Manapság minden alkalom, amikor szembe kell nézni ezzel a problémával, komoly nehézségekkel és jelentős anyagi terhekkel



**A GÁTAK KÖZÉ
SZORÍTOTT TISZA
KÉPTELEN
CSÖKKENTENI A
RENDKÍVÜLI
SZÁRAZSÁGOK
HATÁSAIT**

jár, de sok tévhit lengi körül ezeket az eseményeket. A folyók ma árvízvédelmi töltések között folynak, egykori ártereiknek csak töredéke maradt meg, emiatt drámaian lecsökkent élőhelyi változatosságuk, és vízmegtartó képességük is jelentősen kisebb a korábbiánál. Ezért nem tudnak szerepet játszani az árvizeket követő aszályra való felkészülésben.

A folyószabályozások káros hatásait jól megfigyelhetjük a Dunán, mely ártereinek mintegy 80%-át veszítette el, vagy a Tiszán, melynek hossza kétharmadára csökkent (1419 km-ről 962-re). Az árvízvédelmi töltések miatt a két folyó szinte egyenes csatornaként folyik korábbi önmagához képest. A Duna németországi és ausztriai szakaszán rengeteg vízerőmű épült, ami olcsó energiához juttatja ezeket az országokat, ugyanakkor radikálisan megnyirbálta a part menti vizes élőhelyek változatosságát, és eltüntette a természetes folyószakaszokat. A hazai szakaszok és a tőlünk délre fekvő országok Duna-szakaszai ezzel szemben máig őriznek olyan területeket, melyek ellenálltak a túlzott emberi befolyásnak.

A Tisza egykor éltető vízzel látta el az Alföldet. Halban gazdag folyó volt, az állattartás és az ártéri gyümölcsösök kiváló termékeket szolgáltatottak, a széles árterek pedig ligeterdőkben, rétekben bővelkedtek. Manapság a Tisza gátak közé szorítva



folyik keresztül az Alföldön. A rendkívüli szárazságok hatásait nem képes csökkenteni, heves esőzések után viszont a töltések koronáját nyaldossa. Egykori kanyarulatai mentén belvizek okoznak nehézséget a mezőgazdálkodásban, az élőhelyek sokfélesége pedig jelentősen lecsökkent.

Mi az árvízvédelem érdekében végzett beavatkozásokat kritikusán szemléljük, de nem vitatjuk, hogy ahol emberi javak és emberéletek vannak veszélyben, ott szükség van árvízi védekezésre. Kritikus szemléletre viszont szükség van, ugyanis a problémát nem lehetséges mindenhol a töltések emelésével megoldani. Az árvizek kezelésének van egy módja, amit egyelőre ritkán alkalmaznak: ez a „Több teret a folyónak” elv, amely során a leválasztott ártéri területeket visszakapcsolják a folyóvízi rendszerbe. Ez a módszer képes biztosítani az árhullámok vízének szétterítését, a folyó és ártere élővilágának gyarapodását, miközben hozzájárul az árvízszint csökkentéséhez. A jelenlegi területhasználati viszonyok között ugyan ez a módszer önmagában nem tudja orvosolni a rendkívüli árhullámok problémáját, de az árvízvédelmi töltésekkel való védekezésnek olyan alternatívája, amit ideje alaposan megtervezni, és a Kárpát-medencében minden arra alkalmas helyen a gyakorlatban is alkalmazni.

Gruber Tamás





Interjú Jasmin Sadikoviccsal, a Zöld Eszék (Green Osijek) Természet- és Környezetvédelmi Egyesület elnökével

1. Mi a célja a Zöld Eszék programjainak? Milyen eszközökkel érik el ezeket?

Célunk, hogy igazságos és fenntartható társadalmat hozzunk létre, amelyben az emberek kiváló életminőségben és harmóniában élhetnek környezetükben. Az Egyesületet azért alapítottuk, hogy a természeti értékek megőrzése és a fenntartható fejlesztések érdekében oktassuk és aktivizáljuk az embereket.

Működési területeink közé tartozik: a környezet megóvása, a fenntartható fejlődés ösztönzése, a környezettudatosság szerepének növelése az oktatás területén, az energiatudatosság népszerűsítése, az ökoturizmus támogatása illetve országos és nemzetközi együttműködések létrehozása hasonló területen tevékenykedő szervezetekkel és alapítványokkal.

2. Melyek a legjelentősebb projektjeik?

A Közép-Duna határokon átnyúló védelme elnevezésű projektünkben a határ menti országokkal közösen ösztönözzük a fenntartható gazdálkodást, és igyekszünk megvédeni a Duna vidékét. A Duna az olyan emberi beavatkozások miatt veszélyeztetett, mint a rossz szennyvízkezelés, a túl intenzív mezőgazdasági használat és a vizes élőhelyek felszámolása. A projektnek köszönhetően a helyiek büszkékké lakkhelyük természeti örökségeire és a fenntartható fejlődés területén felhalmozott tudásra.

Másik fontos projektünk, az Élő Duna - kapacitások fejlesztése a Duna védelme érdekében, a fenntarthatóság útján, egy határokon átnyúló EU-s akció, amely középpontba helyezi a védett területek kiterjesztését a Dunán. Ez rendkívül fontos Horvátország és Szerbia fenntartható fejlődése érdekében. Célunk, hogy felhívjuk a nyilvánosság figyelmét a természet védelmére. Az Élő Duna projekt 2014 decemberében kezdődik. Felmérjük, hogyan gazdálkodnak a régióban a természeti erőforrásokkal, és workshopokat szervezünk az önkormányzatok és helyi egyesületek számára. Mindezek mellett fényképes útikönyv készül „Duna az embereknek és a természetnek” címmel, valamint egy kiállításokból és előadásokból álló rendezvénysorozat is szervezünk. A folyó újraélesztéséről és a védett területek megfelelő kezeléséről pedig akcióterv is készül majd.

Végül pedig kiemelném a Két folyó és egy hegy – új ökoturizmus termékek a Duna, Dráva és Papuk mentén címre hallgató projektet is. Célja egy, a Mura-Dráva-Duna régióban rendkívül fontos új ökoturisztikai modell kidolgozása, amely a fenntartható gazdasági fejlődés és a környezetmenedzsment jegyében született. Sok közös, regionális turisztikai és

oktatóprogramunk van, amiket aktívan népszerűsítünk a helyi lakosok, a turisztikai szakemberek és az üzleti világ körében is.

3. Bemutatná az Ön számára legfontosabb programot?

2003-ban kezdte meg működését a Zlatna Greda Ökológiai Központ, ami a Zöld Eszék természet- és környezetvédelmi oktatási bázisa. Célja a közoktatás és az ökoturizmus fejlesztése, valamint szemléletformálás és oktatás a Duna régió és a Kopácsi-rét vizes élőhelyeinek védelme érdekében. Az Ökológiai Központ épülete a Duna árterének vadonjában található, és a 19. század második felében épült egy 10 500 négyzetméteres területen. A szükséges felújítások után nyitottuk meg, és sok tervünk van további fejlesztésére.

4. Hogyan érik el célcsoportjaikat, akiket szeretnének megszólítani programjaikkal?

Az érdeklődőket fórumok, kiállítások, workshopok, utcai kampányok, weboldalak, közösségi oldalak, tájékoztató anyagok, hírlevelek és fényképes útikönyvek segítségével érik el.

A CÉL A KÖZOKTATÁS ÉS AZ ÖKOTURIZMUS FEJLESZTÉSE A VIZES ÉLŐHELYEK VÉDELME ÉRDEKÉBEN



Foto: Zlatna Greda - Association Green Osijek

ISMERD MEG A DUNÁT!



A folyó menti vizesélőhelyek biológiai sokfélesége kivételes, ezért fokozottan óvnunk kell az itt élő növény- és állatvilágot. Kevesen vannak tisztában azzal a ténnyel, hogy az árterek számtalan szolgáltatást nyújtanak az embereknek: komoly szerepük van az árvízvédelemben, a jó minőségű ivóvíz biztosításában, a természetes víztisztításban, faanyagot és tűzifát biztosítanak, pihenési, kikapcsolódási és turisztikai lehetőségeket nyújtanak az odalátogatóknak.

A vizesélőhelyek értékeiről szól játékos, figyelemfelkeltő kampányunk, az Élő Duna Turné. A fesztiválokon fellépő szemléletformáló road show célja, hogy jobban megismertessük a Duna és mellékfolyói alig ismert kincseit az érdeklődőkkel. A WWF Élő Duna Turné másfél év alatt öt országot jár majd be a Duna-medencében.

Látogass el az Élő Dunára online, és játssz a Mentsd Meg a Folyót! játékkal a www.livingdanube.wwf.hu oldalon!



HOGYAN TEHETŐ ZÖLDEBBÉ AZ AUTÓZÁS?

Köztudott, hogy a gépkocsik használatával szén-dioxidot juttatunk a levegőbe. Nézzük, mit tehetünk azért, hogy ezt a káros hatást ellensúlyozzuk.

Nem csak a családi autózás, de a céges gépkocsi használat is sok szennyezőanyagot, köztük a klímaváltozásért felelős szén-dioxidot juttat a levegőbe. Két éve indítottuk el az ALD flottakezelővel azt a kezdeményezésünket, amelynek során a kibocsájtott szén-dioxidot erdőtelepítéssel „kötjük le”. Az ötlet egyszerű: az újonnan telepített és megőrzött erdő megköti a szén-dioxidot, azaz beépíti a faanyagba. A vállalati autók számából megadható, hogy egy vállalat

mennyi szén-dioxidot termel évente, így az is kiszámolható, hogy ez hány hektáron köthető meg.

Eddig három alkalommal telepítettünk erdőt védett területen, a Duna-Dráva Nemzeti Parkban. Olyan ligeterdőt, melyeknek nagy részét már sajnos kiirtottuk Magyarországon. Az erdőtelepítés így a környezetvédelem mellett természetvédelmi célokat is szolgál.



AJÁNLÓ



Karkötő a természet védelmében -
A Cruciani C ezúttal a WWF-et támogatja

Foto: WWF/Canon

SEGÍTS A HIÚZOKNAK!



Az olasz Cruciani C divatmárka évről évre indít országhatárokon átívelő, jótékony célú projekteket. Így lett idén Magyarország a helyszíne a legújabb nagyszerű kezdeményezésnek, amely a Cruciani Hungary és a WWF Magyarország együttműködéséből született.

A 2013 augusztusától jövő év márciusáig tartó kampány egyik főszereplője a bájos és stílusos panda mintájú makramékarkötő, amely minden Cruciani viszonteladónál megvásárolható, Budapesten és vidéken egyaránt, kiskereskedelmi ára pedig 3590 Ft. A karkötők értékesítéséből befolyó összeg 20 %-ával a Cruciani Hungary a WWF Magyarország Hiúz-védelmi Programját támogatja.

A Cruciani C karkötők viselésével mostantól nemcsak a saját stílusosságunk, de természeti kincseink megőrzése mellett is kiállhatunk.
<http://wwf.hu/panda-bolt/karkoto>

WWF KÖVETEKET KERES
A WWF MAGYARORSZÁG!



JELENTKEZZ!
06 30 / 350 4989
tamogatotoborzo@wwf.hu



Szeretsz tengerparton lenni?
Gondolj a tengerek jövőjére és
élővilágukra is!



Fogadj örökbe egy tengeri teknőst és támogasd a páncélos óriások fennmaradását! A tengereket átszelő ősi hüllők 7 faja közül 6 veszélyeztetett! A WWF munkájával igyekszik a tengeri teknősök kereskedelmét visszaszorítani, és élőhelyüket megóvni!

Bővebb információ: wwf.hu/tengeritekcnos



Beküldő szelvény

Kedves Olvasó!

JÁTÉK!

A környezettudatosság jegyében arra kérünk, hogy ha elolvastad ezt a kiadványt, **ne a polcra vagy a kukába kerüljön**. Add tovább ismerőseidnek, barátaidnak, családtagjaidnak, és olvasásuk el ők is a WWF Magazin!

Ha legalább **4 további olvasót generálsz** így, nincs más dolgotok, mint megadni neveteket és e-mail címeteket, a szaggatott vonal mentén kivágni a beküldő szelvényt, és elküldeni címünkre. **A WWF Magyarország 2014 decemberében kisorsol egy szerencsés beküldő csapatot, akik WWF-es pólót nyerhetnek.**

Címünk: WWF Magyarország Alapítvány 1141 Budapest, Álmos vezér útja 69/A
A borítékra ezt írd: 'Jelige: Magazin játék'

1. olvasó neve és e-mail címe: _____
2. olvasó neve és e-mail címe: _____
3. olvasó neve és e-mail címe: _____
4. olvasó neve és e-mail címe: _____
5. olvasó neve és e-mail címe: _____

Beküldő szelvény